

Posudek diplomové práce Alžběty Kroupové *Doppelgänger ve španělské povídkové tvorbě*

Vedoucí práce: Mgr. Dora Poláková, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Anna Housková, CSc.

Hlavní přednost diplomové práce Alžběty Kroupové spočívá podle mého názoru v originalitě jejího uvažování o literatuře. Je vidět už ve volbě tématu: téma dvojníka, samo o sobě pozoruhodné, propojila s povídkami sedmi španělských spisovatelů 20. století, které samostatně vybrala. A původní je také pojetí komparatistického pojednání o těchto variantách dvojnického tématu, kdy autorka z jeho nesmírné šíře zvolila několik aspektů, důležitých nejen tematicky, ale z hlediska způsobu vyprávění. Vychází z teze, že ve 20. století vede zájem o experimenty k novému pojetí tradičního tématu, kdy klasické zlověstné ladění je dosahováno odlišnými prostředky a nabývá i komické polohy.

Důkladně si k tomu připravila literárněhistorický a teoretický kontext tématu dvojníka ve světové literatuře (tvoří polovinu textu práce). Na základě odborných studií se A. Kroupová dotkla řady příkladů od antiky po romantismus, s důrazem na germánské a severské země. Je to záměr s ohledem na rozsah diplomové práce snad až příliš ambiciózní. Ale oceňuji, že i když jde nutně o letmé zmínky, projevuje se v nich schopnost vybrat podstatné aspekty, jako je romantická víra v individualitu nebo novější polarita zlověstného a humorného pojetí motivu dvojníka. Zcela adekvátní je popis dvou klasických próz o dvojníkovi od E. A. Poea a Dostojevského, na něž se bude následující výklad pro srovnání odvolávat. A hlouběji je pojata také důležitá pasáž o psychologickém výkladu fenoménu dvojníka (Rank, Freud), která se soustřeďuje na Freudův pojem „unheimlich“ (zlověstný) v protikladu k „heimlich“ (útulný), rovněž pak využitá při rozboru španělských povídek. Právě propojení kontextových kapitol s vlastními rozbory povídek dává první části oprávnění a celé práci jednotu.

Jádro práce tvoří kapitoly sledující varianty tématu dvojníka na materiálu španělských povídek. A. Kroupová se zaměřila na jeden typ, založený na reálném setkání postavy s vlastním dvojníkem (stranou ponechává jiné podoby, např. vidění vlastního pohřbu, téma dvojčat, dvojník jako náhražka diktátora, motiv stínu, robota aj.). Výborně zvolila klíčové momenty a jejich srovnáním dospívá k charakteristice tohoto povídkového typu z 20. století: autoskopie, tj. první setkání s dvojníkem; závěrečné rozuzlení jako řešení boje o vlastní jedinečnost; symbol zrcadla, v souvislosti s mýtem o Narcisovi; motiv postele jako znaku intimity uzurpované dvojníkem. Zvláště pronikavé jsou pak poslední dvě kapitoly věnované způsobu vyprávění: autorka přesně vystihuje, že navození tísnivé atmosféry v povídce není věcí životní situace, ale literárního podání a jeho působení na čtenáře; sleduje otázku důvěryhodnosti vypravěče a přesvědčivosti racionálního protagonisty. Do své koncepce vyvrátě zapojuje recepční estetiku W. Isera a při srovnávání různých druhů vypravěče ve vybraných povídkách se také s kritickým nadhledem dotýká Todorovovy teorie fantastické literatury. A druhá z těchto stylistických kapitol obsahuje nápaditou interpretaci povídky „Mé druhé já“ M. Sawy prizmatem karnevalové perspektivy a postřeh, že i komično a karnevalová optika může vyvolávat tísnivý dojem.

Výborně je formulován závěr práce, s přesvědčivým shrnutím výsledku komparace; vskutku prokázala, že na rozdíl od klasických povídek o dvojníkovi mají povídky dvacátého století nové prvky: více strohé podání, emotivně nezúčastněného vypravěče, dvojlom zlověstného a komického stylu, jejichž napětí neoslabí podivnou atmosféru.

Práce s odbornou literaturou je mimořádně vyzrálá. Autorka prostudovala relativně značné množství prací, získala teoretickou oporu a podařilo se jí neztratit orientaci v mnohostranných možnostech dvojnického tématu. Diplomová práce je napsaná kultivovaným jazykem, se zažitou odbornou terminologií. Někdy jsou až zbytečně časté odkazy na předchozí vlastní výklad. Občasné neobratnosti se vyskytnou v překladech citátů. (Jeden detail: Katalánci a Baskové nejsou Španělé?)

K práci mám jen dvě připomínky. Jedna je vnější: kapitolka „Postmoderní povídka“ je myslím zbytečná, příliš letmá a nepřesvědčivá v závěru, že přívlastek postmoderní lze aplikovat na rozebírané povídky (datované už od počátku 20. stol.). Druhá připomínka se dotýká koncepce, k níž se ovšem nejednou uchylují i další závěrečné práce: sledování dílčích aspektů a motivů napříč texty, dokládající intertextové souvislosti, díla atomizuje – ponechá stranou jejich interpretaci vcelku, neumožňuje zpřítomnit dílo v jeho jedinečnosti.

Práce Alžběty Kroupové zcela splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji jako výbornou.

Anna Housková

4. června 2017